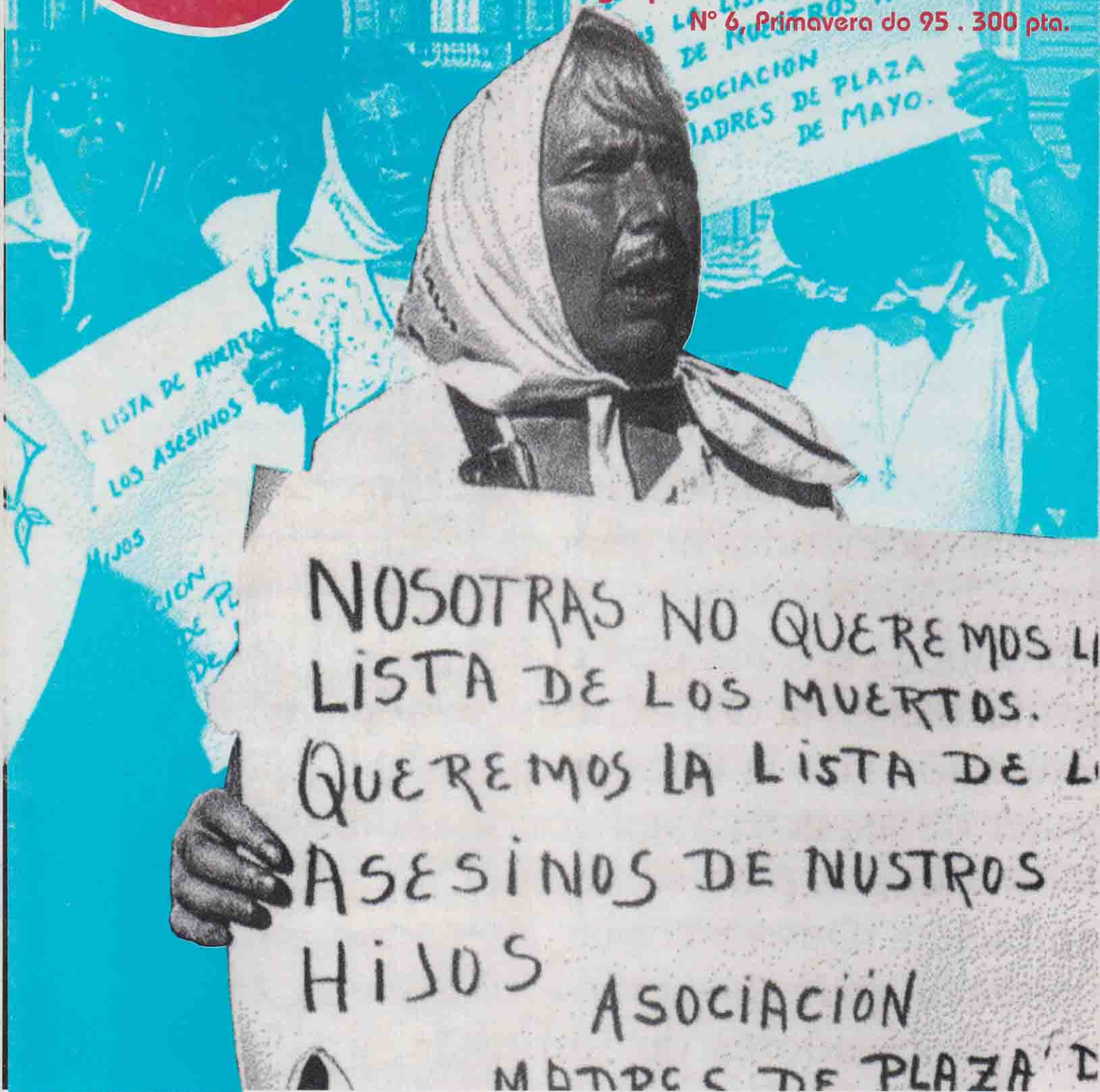

utrasvozes

Revista Galega para a Solidariedade

Nº 6, Primavera do 95 . 300 pta.

Chechénia : unha guía de urxencia.

Chiapas: Entrevista ao comandante Tacho

A comunidade caboverdiana de Burela.

TERRA E LIBERDADE

(76º cabodano do asasinato de Zapata)

Exército Zapatista de Liberación Nacional.

México, 10 de abril de 1995.

Aos compañeiros insurxentes e milicianos do EZLN:

Ás bases de apoio do EZLN:

Ao povo de México:

Aos povos e gobernos do mundo:

Irmaos:

O día de hoxe volvemos lembrar a loita que nos deu nome e rosto. Lembramos o día no que a traizón matou ao xeneral Emiliano Zapata cando loitaba pola xustiza. Emiliano Zapata morreu, mas non a súa loita nen o seu pensamento. Moitos Emilianos Zapata naceron despois e agora o seu nome non é para chamar unha persoa. O seu nome chama unha loita pola xustiza, unha causa pola democracia, un pensamento pola liberdade. En nós, nas nosas armas, no noso rosto coberto, na nosa palabra verdadeira, Zapata uniuse á sabedoría e á loita dos nosos mais antergos ancestrais. Unido a Votán, ao Guardián e Corazón do Povo, zapata ergueuse de novo para loitar pola democracia, a liberdade e a xustiza para todos os mexicanos. Aínda que ten sangue indíxena, Votán-Zapata non loita só polos indíxenas, loita tamén polos que non son indíxenas mas viven na mesma miséria, sen dereitos, sen xustiza para o seu traballo, sen democracia para as súas decisións e sen liberdade para os seus pensamentos e palabras.

O Votán-Zapata¹ é o todos que marcha coa nosa bandeira. Votán-Zapata é o un que camiña no corazón de todos e cada un dos homes e mulleres verdadeiros. Todos nós somos un en Votán-Zapata e el é un en todos nós.

Os poderosos e os seus grandes diñeiros non entenden por que Votán-Zapata non morre, non entenden por que se volve e ergue a súa morte feita vida na palabra dos homes e mulleres verdadeiros. Non entenden, irmaos, a nosa loita. O poder do diñeiro e a soberbia non poden entender a Votán-Zapata. E non poden porque hai unha palabra que non camiña no entendemento dos grandes sábios que venden a súa intelixencia ao rico e poderoso. E esta palabra chama-se **Dignidade** e é a dignidade algo que non camiña nas cabezas. No corazón camiña a dignidade.

Hoxe, o soberbio di que o indíxena non pode ser o Votán-Zapata, que hai paso estraño no seu andar. Coa arma da traizón, coa palabra doce e falsa, coa ameaza da súa guerra humillante, con mentira quere o poderoso derrotar e matar para sempre ao Votán-Zapata.

Así fixo en 1521, cando con aceiros e mentiras repartiron a morte e a tristeza entre os naturais destas terras. Así fixo en 1919 cando o chumbo e o engano matou a

vida do Votán-Zapata que por terra e liberdade alzou a súa mao armada. Fracasou o poderoso en 1521, a dignidade gardouse mui dentro do corazón dos indíxenas e foi coidada e cultivada esperando o tempo de sementar e crecer. Fracasou en 1919 a traizón, a dignidade non morreu coa morte, coa morte fíxose vida outra vez no corazón dos homes e mulleres verdadeiros. Hoxe, mentira, traizón e poder volverán fracasar. Non morreu Votán-Zapata. Moitos é e é o seu paso colectivo no andar da nosa palabra. Hoxe Votán-Zapata loita, no paso do EZLN, por Democracia, Liberdade e Xustiza.

Á nosa voz de paz xusta e digna, a soberbia respondeu coa traizón e a falsidade. Quere a súa palabra de engano facer niño no noso corazón. Non pode.

Di hoxe o poderoso que o indíxena é bon se obedece e mau se é rebelde, que o indíxena é bon se se conforma e mau se loita, que o indíxena é bon se se rende e mau se resiste, que o indíxena é bon se só se preocupa de si mesmo e mau se pensa nos seus irmaos. Por iso queren acabar cos zapatistas, porque somos indíxenas, porque somos dignos, porque somos rebeldes, porque loitamos, porque resistimos, porque loitamos por todos os nosos irmaos mexicanos.

Di o poderoso que as persoas de pel clara traen máis ideas aos indíxenas porque lles falan de loita contra a inxustiza. Que deben morrer esas persoas de pel clara por traer máis ideas aos indíxenas. Que estaban ben e contentos os indíxenas morrendo como morren de pobreza, que falando de morrer para vivir, as xentes de pel clara traen descontento e desgracia para os indíxenas. Non saben estes señores do diñeiro que, cando unha soa cor pintaba as peles dos habitantes destas terras, xa se loitaba e pelexaba pola verdade. Que a loita pola democracia, a liberdade e a xustiza non ven dunha cor de pel ou dunha lingua, ven da terra, dos mortos nosos que piden unha vida digna para a súa morte. Ser indíxena hoxe é ser digno e verdadeiro. Non é cor e lingua o ser indíxena, é a gana de loitar e ser mellores.

Votán-Zapata ten to-

das a cores e todas as línguas, o seu paso anda en todos os camiños e a súa palabra crece en todos os corazóns. Hoxe a súa palabra mais grande está na palabra dos homes e mulleres verdadeiros, dos indíxenas que, no sureste mexicano, erguen a súa voz e a súa mao para falar con palabra grande e verdadeira.

Irmaos, todos nós somos o Votán-Zapata, somos todos o Guardián e o Corazón do Povo. Poden matar-nos, arrincoar-nos nas montañas para apagar a nosa voz, facer mentiras grandes como outeiros para agachar a nosa verdade. Mas nós somos os mortos de sempre, os que morren para vivir. A nosa voz seguirá baixando, por moitos e outros camiños, desde a montaña até os corazóns de todos os irmaos mexicanos. A nosa verdade non se pode agachar porque é a verdade dos todos que, a penas hoxe, unha xanela encontrou na palabra dos homes e mulleres verdadeiros.

Saúde, irmaos tzotzis, tzeltais, tojolabais, choles, zoques, mames, mestizos. Saúde, homes e mulleres morcego. Saúde, irmaos zapatistas. Saúde, Votán-Zapata, Guardián e Corazón do Povo. Aínda que con dor, está alegre o noso corazón porque calando falamos, agachando-nos mostrámonos, sen rostro somos, sen nome somos nomeados, estando andamos, camiñando estamos quietos, vindo vamos, morrendo vivemos.

Viva Emiliano Zapata!
Viva Votán-Zapata!
Vivan sempre os mortos de sempre!
Vivan os indíxenas mexicanos!
Viva o EZLN!
Democracia!
Liberdade!
Xustiza!

Desde as montañas do Sueste Mexicano, corazón digno da Pátria.

Comité Clandestino Revolucionario Indígena-Comandancia Xeral do Exército Zapatista de Liberación Nacional. □

(1) Votán, na etapa prehispánica de México, é un herói-deus, civilizador prehispánico, criador dunha nacionalidade de mundos étnicos e culturais heteroxéneos. Apropriado polo discurso zapatista, e unido a Zapata en Votán-Zapata, Votán mira cara o futuro e promove o progreso dos indíxenas, loitando contra o agrario colonizador e despótico que vén da conquista española.

Tacho, co puño en alto, xefe da delegación do EZLN en San Andrés

"NON NOS INTERESA ALONGAR O DIÁLOGO"

(Extracto dunha entrevista de Hermann Bellinghausen ao comandante Tacho, membro e voceiro do Comité Clandestino Revolucionario Indígena do EZLN, publicada en La Jornada o 16/4/95)

"Nós, a Comandancia Xeral do EZLN, aceptamos o primeiro encontro co goberno federal en San Miguel [Ocosingo, o 9 de abril] para demostrar-lle ao pobo de México que non dependía de nós o non realizar o diálogo, porque se tiña dito que nós éramos os que non dábamos a nosa palabra para chegar a esa mesa de diálogo. Demostramos ao pobo de México que mais ben era responsabilidade da parte do goberno, porque nós só pedíamos seguridade e que se retirara o Exército federal das partes aonde íamos baixar. Un, para perguntar aos compañeiros se había acordo para ir tal e como estaba a situación, en vista de que o tempo se estaba acortando, e goberno así como así sacou ao Exército das casas e o puxo ao redor do *ejidos* [leiras comunais]. Iso non daba nengunha seguridade.

De todos xeitos, tivemos que ir. Ademais, antes, o 15 de xaneiro, xa tivéramos un primeiro encontro co goberno, representado por Esteban Moctezuma. Estábamos chegando a un acordo, o *subcomandante insurxente Marcos*, o maior *insurxente Moisés* e mais eu, para o inicio do diálogo. O goberno dicía que estábamos gañando tempo. Nós dixemos que eles, coa súa dureza, estaban facendo tempo para atacar-nos.

Entón non entendimos ao goberno, cal era a súa razón, se xa estábamos falando. E o exército federal fixo a ofensiva contra o EZLN, utilizado pola PGR [*Procuraduría General de la República*, corpo de policía]. Eran as dúas caras do goberno: a parte do diálogo e a parte dura, a ofensiva que lanzou contra nós.

Entón consideramos que fóramos atraízoados. Ramataron co acordo que supostamente estábamos acaando. O goberno buscaba as mañas para matar-nos. Tivemos que saír mui dificilmente, mas escapamos. E entón comeza a dicir outra vez que diálogo. Tivemos que arriscar-nos, os que fóramos, a que pudera pasar-nos algo no camiño. Fumos a cumprir. Mas a nosa delegación estaba preparada para irmo-nos ao outro mundo, non sabíamos se regresaríamos ou non. Levamos calzado novo, pantalón novo, *playera* nova, menos o chapeu,

que non é novo, para que polo menos estivéramos listos: se morríamos non había necesidade de que nos cambiaran.

Onde mais discutimos era nos puntos que eles non querían que aparecieran nos principios do Protocolo Base; é que non nos aceptaban a palabra *liberdade*. Eles dicían que si había democracia e xustiza, mas para nós os indíxenas o mais importante é a palabra liberdade. Insistimos en que se puxera esa palabra, que é exactamente o que nos falta: liberdade de expresión, de tránsito. Non tivemos democracia, xustiza nen liberdade. Para nós é unha palabra mui grande. Se un indíxena pedía liberdade nunha eleición para presidente municipal, chamaban-lle axitador.

Os do goberno dixerón que as leis son así e que temos que obedecer. Pois para iso estábamos aí, para que ninguén diga o que temos que facer, senón para chegar a un acordo entre as dúas partes.

Como non podían convencer-nos, centramo-nos no punto da xustiza. Se vamos a outros rincóns do territorio mexicano, lonxe de Chiapas, estamos así sen mais como nun abismo, ou sexa na parte escura. Non hai xustiza. Chiapas ten tantas centrais eléctricas e onde nós vivemos non hai luz. Hai maus camiños. Aos que foron recoller-nos doi-lles a cintura, o estómago, o *zangarrón*, mas non o ían dicir ali porque lles da vergoña de teren un mau camiño, sendo como son do goberno.

Durante o tempo que temos vivido, vivimos do traballo, do machete, da machada, da aixada, do pico, da machana. Mas sabemos de novas tecnoloxías e é espantoso que os campesiños teñamos por sociedade un tractorciño. Se houbera iso non teríamos feito o que pasou en 1994. Estábamos a morrer de enfermidades curábeis.

Sabemos ben que hai medicamentos para unha chaga pequena, ou grande. O goberno ten un programa para erradicar o piquete da mosca chiclera, ou leishmaniase. Mas ese programa, onde está? E si lles podía dicir, onde están os lesionados? Está-se-lles apodrecendo a carne, os nervos, a cara, o ollo, o nariz, están-

se acabando fisicamente.

Os programas de saúde só queren meter-lle na cabeza á xente indíxena que non teña moitos fillos, que a terra non se estira. Nós sabemo-lo. Mas o servizo é unha propaganda e as clínicas o primeiro que dan son condóns.

Por iso tivemos un amañecer, por ver se nos coñecían. Tivemos que defender as palabras democracia, xustiza, liberdade. Aínda eles mesmos en San Miguel nos daban a razón, e din que entrou até adentro dos seus corazóns, todos tomaron notas, e manifestaron que lle van dicir ao presidente Zedillo que todo iso estaba pasando.

Tivemos que ensinar-lles. Creo que non están convencidos do que necesitamos. Necesitan ir vivir cos indíxenas para comprobar como existimos. Os que estaban no cinturón de paz empezaron a berrar que liberdade. E dixerón: escoiten, iso é o que pide o povo de México. Eles dixerón que os que estaban fora non participaban. Defendimos a palabra liberdade unhas tres horas.

Chegada á sé; o Distrito Federal rexeitado

Faltou tempo para que a sociedade civil se mobilizara. Tíñamos poucos días. O mais importante é que a xente si entendeu. Que o EZ reafirma que a súa aspiración é resolver os problemas nacionais. Pode que non cheguemos fisicamente á cidade de México, mas sabemos que están connosco.

Entón propuxemos que [a sé dos encontros] fora rotatoria. En Guadalupe Tepeyac non temos latifundistas nos arredores, que eran un dos problemas dos lugares que propuña o goberno. Logo dixemos que en San Andrés; aí non hai latifundistas porque non hai terras.

Entón Gustavo Iruegas preguntounos que que nos parecía *Aguascalientes*, Chiapas [onde se constituíra a Convención Nacional Democrática

o 8 de agosto de 1994], aí a carón de Guadalupe Tepeyac. Contestamos que que raro que o preguntara, se xa destruíran as 14 casas, os 14 fogóns, o piso de cemento que desfizeran con picos. Un traballo mui grande,

de 50 metros por 35. Un cenario mui grande. E capacidade para 10 mil persoas. Mas estaba destruído.

Ademais, *Aguascalientes* non é noso, necesitábamos permiso da presidencia da Convención Nacional Democrática. Eles dixerón que non, que a CND non, iso non, así de sinxelo, segundo eles. Perguntámos-lles que por que non a cidade de México. Contestaron que non podemos chegar, primeiro porque somos un grupo armado, non somos legais. Segundo, porque somos clandestinos. A parte, os que se negaron foron os funcionarios relixiosos da Catedral e a Basílica.

Mas nós somos clandestinos en calquer parte. Mas o Distrito Federal é a nosa capital por nacimiento, porque somos de terras mexicanas. Fixemos-lles ver que si fan diálogo en México cos grupos armados de

Guatemala e El Salvador. Admirámonos que sendo nós mexicanos non nos diran esa oportunidade de chegar á capital. Dixeron que podería haber manifestacións e moitos problemas.

Se non nos permiten México nens rotatorias, propuxemos San Andrés [Larráinzar]. Entón dixo o comandante David que os mesmos compañeiros indíxenas que viven na rexión poden coidar de nós, se non querían que o fixera a sociedade civil. Nós sentiríamnos seguros.

Propuxemos o día porque vimos que o goberno non tiña nengunha proposta. Creron que a data fa ser mui longa, mas a penas lles demos tempo de que regresaran das súas vacacións. Non nos interesa alargar o diálogo, como se nos acusa. Estamos dispostos a reunir-nos regularmente, até resolver os problemas.” □

CRÓNICA DE CHIAPAS: 1995

15 xaneiro: Encontro entre o CCRI-CG do EZLN co delegado do goberno, Esteban Moctezuma. O goberno non agarda a resposta do EZLN e prepara a ofensiva militar.

9 febreiro: Despois da presunta identificación de Marcos, o goberno dita orde de busca e captura contra el e os membros da dirixencia zapatista. A PGR [policia], encargada de levar a cabo a orde, e substituída polo Exército federal, nun principio mero apoio da PGR, iniciando-se a ofensiva e ocupación militar de

Chiapas. Esta operación, considerada unha traición polos zapatistas, fracasa nos seus obxectivos, mas arrincona ao EZLN na selva, e provoca o desprazamento de 20.000 campesiños. O Exército chega a controlar 152 poboacións chiapanecas.

17 febreiro: O goberno emite unha proposta de amnistía para os zapatistas.

18 febreiro: A Comisión Nacional de Intermediación (CONAI), presidida por Samuel Ruíz, propón un calendario para o reinicio do diálogo.

21 febreiro: Inicia-se unha marcha desde San Cristóbal a Cidade de México (1.100 kms) promovida polo Consello Estatal de Organizacións Indíxenas e Campesiñas (CEOIC).

1 marzo: “Iniciativa de ley para el diálogo, la conciliación y la paz digna en Chiapas”, proxecto de lei do goberno.

11 marzo: Aprova-se a “Ley para el diálogo...”, por meio da cal o goberno senta as bases para o diálogo e se suspende a orde de busca e captura contra os dirixentes zapatistas durante 30 días, é dicir, até o 10 de abril, cabodano do asasinato de Zapata. Eses 30 días son o prazo que ten o EZLN para aceptar o diálogo.

17 marzo: Publica-se comunicado do EZLN no que aceptan o diálogo.

24 marzo: O EZLN propón catro sés para o diálogo na cidade de México: Catedral Metropolitana, Basílica de Guadalupe, Universidade Autónoma Nacional de México (UNAM) e sé da ONU. O abade da Basílica non permite actos políticos en lugares relixiosos, e o goberno rexeita de plano calquer intento de levar o diálogo á capital federal. Pola súa banda o EZLN rexeita a proposta de facé-lo en Chiapas mentres o Exército federal non se retire ás súas posicións do 8 de febreiro, e porque a presenza dos escuadróns paramilitares dos lati-

fundistas, as *guardias blancas*, ameazarían a súa seguridade.

9 abril: EZLN e goberno sentan a negociar (en San Miguel Ocosingo, Chiapas), neste pre-diálogo, a axenda da futura negociación. A “Declaración conxunta de San Miguel” inclúe cinco temas a negociar: **a)** trégua estável e duradeira; **b)** adecuar os 36 puntos reivindicativos de febreiro de 1994 á situación actual; **c)** acordo rexional de reconciliación entre os actores da crise; **d)** cese das hostilidades; **e)** participación política e social do EZLN e os seus membros. A prórroga da orde de busca e captura amplíase.

20 abril: San Andrés Larráinzar, Chiapas, elixida como sé da negociación, recibe miles de campesiños simpatizantes do EZLN. O goberno, que rexeita Cidade de México como sé do encontro para evitar manifestacións zapatistas, e elixe Chiapas para “localizar” o conflito e agachá-lo ante a opinión pública, nega-se agora a acudir á cita pola presenza de campesiños zapatistas na vila. O diálogo retráase un día. Despois de dous días, e ante a falta de compromiso por parte do goberno, suspende-se o diálogo.

Alberte Pagán

A Plataforma Galega de Solidariedade con Chiapas invitou a vir á Galiza, o 21 de abril, a LUIS JAVIER GARRIDO, membro do Consejo Nacional da CND, profesor da Universidade Nacional Autónoma de México (UNAM) e analista político de *La Jornada*. Entrevistouse cos grupos parlamentarios do PSOE e BNG e participou nunha charla-colóquio no Auditorio da Universidade de Santiago. Ambos os grupos parlamentarios manifestaron o seu acordo en xestionar o envío dunha delegación parlamentaria a Chiapas, co obxectivo de supervisar o respecto dos dereitos humanos.